

Luděk Dvořák za problém označil především deponování dřeva spolu s dalšími sbírkovými předměty, protože kvůli omezeným možnostem muzea není tento objekt možné uložit zcela samostatně. Pro další uchování objektu je nutné nastavit depozitní režim tak, aby byly zabezpečeny vhodné podmínky i jejich monitorování, tj. dostatečné větrání prostoru (teplota u těchto typů stavebních prvků nehraje větší roli). Současně je nutná preventivní konzervace i proto, že je mirkovické dřevo uloženo ve společném prostoru s jinými předměty, které jsou napadeny dřevokazným hmyzem natolik, že se může v brzké době rozšířit. Postřiky proti plísním, dřevomorce a dalším dřevokazným škůdcům bylo proto doporučeno použít urychleně na všechny předměty uložené v depozitáři. Kromě návrhu konkrétních chemikálií bylo nabídnuto i operativní provedení konzervace pracovníky rožnovského Metodického centra, pokud o takovou pomoc klatovské muzeum požádá (k takové žádosti ale nedošlo).

Na následujícím jednání v sále klatovského muzea se pak účastníci vcelku rychle a snadno sjednotili v názoru, že jako možnost záchrany a prezentace fragmentů případů v úvahu pouze urychlená konzervace a následná instalace jako samostatného muzejního exponátu v zabezpečeném prostředí s možností prohlídek, dalšího studia a doprovodných instalací, protože pouze taková alternativa může zabezpečit zachování maxima autentického stavu materiálu i možnosti dalšího studia jeho výpovědních možností. Realizace takové verze přístupu ale neodpovídá možnostem a úmyslům klatovského muzea, respektive skanzenu v Chanovicích. Zástupci dvou muzeí s celostátní působností, tj. Národního technického muzea, respektive jeho Centra stavitelského dědictví v Plasích, a Muzea české vesnice v Kouřimí, kteří se v předtuše tohoto výsledku z podnětu Jiřího Škabradu zúčastnili, bohužel prohlásili takovou akci v jejich současných podmínkách za nereálnou.

Jako určitá naděje na řešení se v závěru jednání objevila – ale jen jako teoretická alternativa – případná prezentace v rámci aktivit spolku Hradu na Malši, pravděpodobně v areálu hradu Pořešína u Kaplice. Zde by se v rámci uvažované expozice lidového stavitelství mohlo počítat i s výstavbou vhodné budovy pro muzeální prezentaci torza mirkovické jizby, což by zároveň znamenalo žádoucí návrat objektu do „jeho“ regionu. Celý projekt tohoto areálu ale naráží na nedostatek finančních prostředků. Díky domluvené spolupráci s Ústavem památkové péče na pražské Fakultě architektury ČVUT (ateliér Tomáše Eflera) existuje alespoň naděje na studentskou práci, jež by dala projektu vizuálně prezentovatelnou podobu.

Podobná sisyfovská snažení skupin nadšenců zůstávají prozatím bez naděje na rychlý a reálný pozitivní výsledek a bohužel nemění nic na pokračujícím tragickém osudu našeho nejstaršího známého vesnického domu. Jeho novodobé osudy je možné vnímat jako selhání funkcí veřejných institucí, které mají potřebnou záchrannou činnost v náplni, ale k unikátní konstrukci se prozatím nijak nehlásí.

- 1 Informace v předchozích odstavcích vycházejí z dokumentů uložených ve spisovně Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích. Stať neobsahuje komplexní přehled správních řízení vedených s vlastníkem, například k informacím o udělených sankcích za nedodržení závazných stanovisek nemá Národní památkový ústav přístup.
- 2 HAVLICE, Jiří – KODÝDEK, Libor – ŠNEJD, Daniel, Středověké jádro domu zemědělské usedlosti čp.1 v Mirkovicích, *Průzkumy památek* 2014, roč. 21, č. 2, s. 139–155.

Prohlášené kulturní památky

Výběr z kulturních památek nově prohlášených v letech 2019–2021

Jana Štorková

Lety, jádro bývalé středověké tvrze čp. 31 – č. ÚSKP 15294/3-2596

Bývalá středověká tvrz, datovaná do 14., popřípadě počátku 15. století, se dochovala v areálu hospodářského dvora čp. 30 v Letech u Písku. Přestože její podobu ovlivnily přestavby v baroku i v 19. a 20. století, její pozůstatky členěné do tří budov jsou dosud dobře čitelné. Nejvýznamnějším objektem je věžový palác s dvoudílnou dispozicí, dochovaný v relativně autentické podobě včetně historických konstrukcí a architektonických prvků (sedlové kamenné portály, trámové stropy či barokní krovky).

Obr. 1. Lety, hospodářský dvůr čp. 30 a 31, západní křídlo se středověkou tvrzí, foto: Pavel Hájek, 2020

Tučapy (TA), zámek čp. 1 – č. ÚSKP 106656

Zámek Tučapy, postavený v druhé polovině 18. století na základech původní tvrze z roku 1404 a přestavěný v roce 1893 do dnešní podoby, nabízí mimo jiné vhled do kulturního zázemí podnikatelské rodiny bratří Pfeifferových, továrníků z Jablonce nad Nisou. Hmotové uspořádání zámku, vnější vzhled, dispozice i převážná většina hlavních stavebních konstrukcí se dochovaly v autentické podobě, bez výraznějších nevhodných zásahů a úprav. Téměř v celém jeho přízemí nacházíme valené klenby s výsečemi, v patře pak fabionové stropy se štukovou výzdobou. Areál výrazně zhdnocuje přilehlý zámecký park vymezený ohradní zdí. Památková hodnota zámeckého areálu stojícího v blízkosti náměstí Tučap je umocněna i jeho urbanistickou funkcí.

Obr. 2. Tučapy, zámek čp. 1, pohled od severovýchodu, foto: Pavel Hájek, 2015

Protivín, budovy předzámčí – č. ÚSKP 19009/3-2689

Areál správních a hospodářských budov předzámčí (čp. 2, 3, 4, 5, 9, 518 a 519, brána a dvě ohradní zdi) dokládá vývoj šlechtického sídla od první poloviny 18. do 19. století. Tradičně koncipované barokně-klasicistní stavby jsou logickou součástí širšího zámecného areálu. Část z nich, včetně brány, nese znaky odkazující k návrhům vídeňského architekta ve schwarzenberských službách Antona Erharda Martinelliho (1684–1747). Z památkového hlediska je hodnotné nejen jejich hmotové uspořádání, ale zejména dochované historické konstrukce a architektonické a stavební prvky, jako jsou valené klenby s výsečemi, segmentové klenby, hambalkové krovy s ležatou stolicí, nákolníky, kamenná ostění či rámové dveře. Předzámčí má zásadní urbanistickou funkci ve východní části protivínského náměstí, jehož prostor byl v jiných částech silně degradován novodobými demolice a nevhodnými modernizačními zásahy.

Obr. 3. Protivín, zámecký areál, zadní nádvoří s budovou čp. 4, foto: Pavel Hájek, 2017

↑ Obr. 4. Protivín, zámecký areál, budovy čp. 5 a 9 s bránou uzavírající přední nádvoří, foto: Martin Gaží, 2020

→ Obr. 5. Protivín, zámecký areál, brána do zadního nádvoří, foto: Martin Gaží, 2020

České Budějovice, obchodní dům Brouk a Babka, Široká čp. 432/11 – č. ÚSKP 106351 Obchodní dům Brouk a Babka postavený roku 1935 je kvalitním příkladem funkcionalistické stavby, která svým konceptem přesahuje regionální zvyklosti. Jejím autorem je významný meziválečný architekt Karel Chochola (1893–1942), který v jižních Čechách působil ve dvacátých a zejména ve třicátých letech 20. století. Exteriér i interiéru se stále vyznačují poměrně značnou autenticitou dochování původních konstrukcí. Dílčí druhotné úpravy, včetně repasovaných původních pásových oken, výrazněji nenarušily původní koncepci stavby. Součástí hodnoty objektu jsou jak zachované stavební konstrukce, tak i řemeslné prvky (např. kamenné schodiště s kovovým zábradlím či mramorové obložení stěn).

Nové Hradky, okresní dům čp. 56, ulice 5. května – č. ÚSKP 106654

Okresní dům v Nových Hradech postavený v letech 1906–1908 patří k raným a zároveň nejhodnotnějším příkladům architektonické moderny na jihu Čech. Tento styl se odrazil ve hmotě domu s výrazně předsazenou římsou i v podobě fasády, jejíž členění je založeno na střídání hrubé a hladké omítky, charakteristickém architektonickém rámování oken, schematizovaném rostlinném dekoru a obloučkovém vlysu. Tyto znaky jsou mimo jiné typickým rukopisem architekta Jana Kotěry. Vzhledem k tomu, že se jednalo o užitkovou stavbu v malém městečku, prostory interiéru ani jeho vybavení neměly reprezentační funkci.

Jindřichův Hradec, Gymnázium Vítězslava Nováka, Husova čp. 333/II – č. ÚSKP 106655

Budova z počátku 20. století ve stylu prvorepublikové moderny s prvky secese a neoklasicismu patří mezi přední prvorepublikové stavby ve městě, vyniká jednotným komplexním a uceleným architektonickým pojetím vysoké umělecké a architektonické kvality. Jejím autorem je významný pražský architekt Bedřich Bendelmayer. Půdorysně členitá budova zůstala zachována ve velmi autentickém stavu. Většina prostor dodnes slouží svému původnímu účelu – najdeme zde odborné učebny s kabinety, původní knihovnu či tělocvičnu. Stále jsou zde umístěny byty určené pro ředitele školy a školníka. Uliční průčelí má reprezentativní moderní výraz kombinovaný s tradičními prvky neoklasicismu. Jeho dynamičnost umocňuje výšková a dispoziční členitost jednotlivých traktů.

↑ Obr. 7. Nové Hradky, bývalý okresní dům, ul. 5. května čp. 56, foto: Jakub Drozda, 2019

← Obr. 6. České Budějovice, obchodní dům Brouk a Babka, Široká čp. 432/11, foto: Jana Štorková, 2017

Obr. 8. Jindřichův Hradec, Gymnázium Vítězslava Nováka, Husova čp. 333, foto: Jakub Drozda, 2017

↑ Obr. 9. Protivín, sokolovna, Mírová čp. 299, západní fasáda, foto: Jana Štorková, 2020

← Obr. 10. Protivín, sokolovna, Mírová čp. 299, východní fasáda, foto: Jana Štorková, 2020

Protivín (PI), sokolovna, ulice Mírová čp. 299 – č. ÚSKP 106689

Budova sokolovny byla postavena v letech 1922–1923 dle návrhu architekta Františka Krásného. Vznikla pro potřeby místní tělocvičné jednoty a ukazuje na zdejší zakotvení českonárodně orientovaného sokolského hnutí. Památkově hodnotný je nejen exteriér rytmizovaný rozličnou strukturou povrchů a okenními otvory, ale i interiér včetně moderního dispozičního řešení, stavebních konstrukcí a architektonických a řemeslných prvků. V interiéru se mimo jiné dochoval kazetový strop sálu, klenby do traverz v suterénu, parketové a prkenné podlahy, teraco, hlavní schodiště, kovové zábradlí s modernistickým až kubistickým tvaroslovím, interiérové dveře, okna či závěsná svítidla.

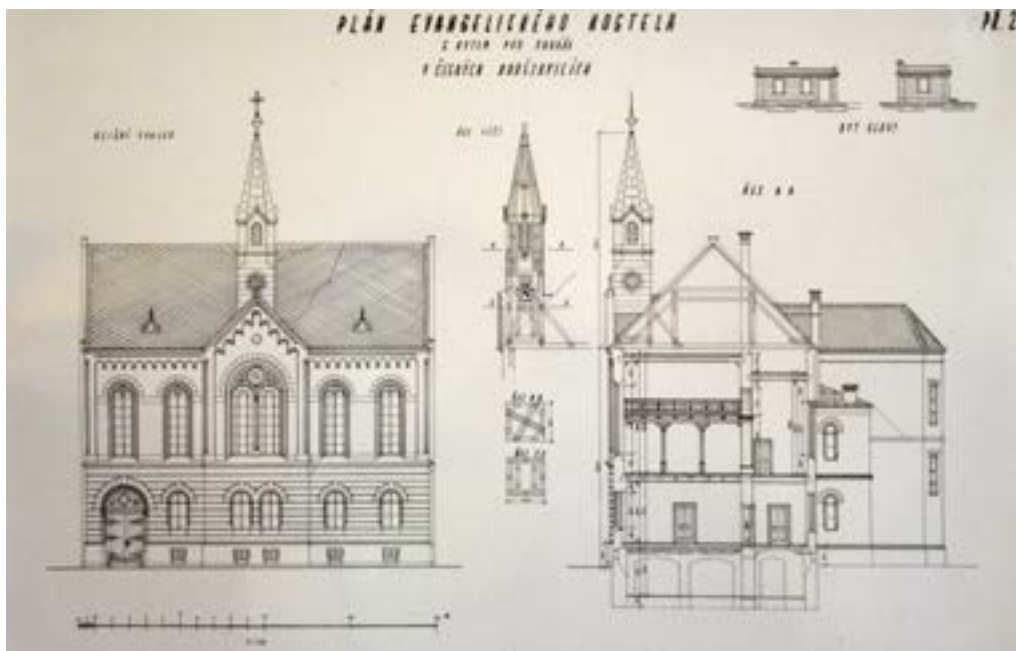
České Budějovice, bývalá modlitebna evangelické církve augsburského vyznání, ulice 28. října čp. 1306 – č. ÚSKP 106703

Modlitebna je ojediněle dochovaným příkladem církevního stavitelství německy hovořících protestantů v jižních Čechách, zároveň je hodnotným příkladem architektonické výbavy rozvíjejícího se předměstí. Její historizující podoba je ovlivněná zejména novorománským slohem. Svým stylem a vhodně zvolenou hmotou organicky zapadá do okolní zástavby, zároveň se ale výzdobnými prvky a rozvržením fasády s věží dostatečně

odlišuje od obytných domů. Zajímavost objektu podtrhuje i spojení bohoslužebné, komunitní a obytné funkce v jedné hmotě. Za návrhem modlitebny stojí osobnost architekta Victora Schwerdtnera, mimo jiné i autora muzea na Senovážném náměstí, jedné z největších solitérních budov v Českých Budějovicích. Prohlášení kulturní památkou se týká i zvonu, varhan, oltářního obrazu, vyřezávané architektury oltáře a kovové křtitelnice.

Obr. 11. České Budějovice – Pražské předměstí, bývalá modlitebna evangelické církve augsburského vyznání, ul. 28. října čp. 28, interiér, pohled ke kůru, foto: Jakub Drozda, 2020

Obr. 12. České Budějovice – Pražské předměstí, bývalá modlitebna evangelické církve augsburského vyznání, ul. 28. října čp. 28, stavební plán, pohled na uliční fasádu, řezy, zdroj: SOKA České Budějovice

Obr. 13. Tábor – Nové Město, budova sboru Božích bojovníků, Farského čp. 1960, foto: Jakub Drozda, 2019

Tábor, budova sboru Božích bojovníků Církve československé husitské, Farského čp. 1960 – č. ÚSKP 106534

Budova postavená roku 1939 na základě projektu významných pražských architektů Jaroslava Kabeše a Václava Vejrycha je cennou puristickou stavbou, která kontextuálně zapadá do moderního předměstí okresního města. Řadí se k nejhodnotnějším stavbám meziválečné architektury na jihu Čech, svou kvalitou dosahuje celorepublikového významu nejen mezi sborovými stavbami Církve československé husitské, ale i v obecném měřítku meziválečné architektury. Její skladba vyplývá jak z primární funkce, tak i z nesnadných podmínek úzké svažité parcely. Nápadité je zejména odhalení konstrukce nad terasou kolumbária a napojení na okolní zástavbu prostřednictvím farní budovy. Hodnotu architektury zvyšuje i původní mobiliář bohoslužebné síně, včetně pozdějších dodatků, které jsou dílem sochaře Jana Vítězslava Duška. Objekt se zachoval z větší části v autentickém stavu, dochované jsou konstrukce, povrchy i detaily.

Obr. 14. České Velenice, kostel sv. Anežky České, interiér lodi, pohled z kůru, foto: Jakub Drozda, 2018

České Velenice, kostel sv. Anežky České – č. ÚSKP 106455

Kostel byl vystavěn roku 1935 dle projektu pražského architekta Václava Pilce. Je hodnotným příkladem typově tradiční stavby v moderním pojetí, která kombinuje historizující reminiscence s dobově aktuálním architektonickým jazykem za použití moderních materiálů a stavebních postupů. Součástí hodnoty objektu je jeho uměleckořemeslné provedení v autenticky dochovaných konstrukcích i detailech (například fasády, dlažba, krov, obklad exteriéru, výplně otvorů včetně původního kování a zasklení). Stavba kostela je citlivě zakomponována do (typologicky anglického) parku z třicátých let 20. století, založeného společně s výstavbou kostela.

České Budějovice – Čtyři Dvory, kostel sv. Vojtěcha – č. ÚSKP 106401

Budova kostela sv. Vojtěcha postavená v letech 1937–1939 podle návrhu významného pražského architekta Jaroslava Čermáka (1901–1990) je jedním z mála dokladů funkcionalistické sakrální architektury na jihu Čech. Zachoval se nejen architektonický koncept, a to jak v exteriéru, tak v interiéru, ale i významná část původního vybavení. Čtyřdvorský kostel, původně ve správě františkánského řádu, jehož terciářem architekt byl, patří spolu s kostelem sv. Jana Nepomuckého v pražských Košířích k autorovým nejhodnotnějším realizacím přirozeně prolínajícím tradiční principy katolické sakrální architektury s ryze funkcionalistickými formami. Mezi prvky inspirované historicky utvářeným liturgickým prostorem patří motiv lomeného oblouku, uplatňující se ve tvaru hlavního vstupu i vítězného oblouku, železobetonová konstrukce stropu lodi, která evokuje kazetové stropy renesančních chrámů, nebo střecha věže, připomínající zastřešení zvonice italských kostelů. Strohé pravoúhlé tvary funkcionalistického slohu posunuje směrem k emocionálněji pojatému výrazu, například konkávně prohnutými úseky zdí nebo diagonálně kladenými glazovanými cihlami na východní stěně presbytáře.

Trhové Sviny, fara, Husova čp. 166 – č. ÚSKP 106537

Areál budov fary představuje architektonicky i kulturněhistoricky hodnotný funkční celek urbanisticky vkomponovaný do organismu historického města. Pozdně barokní obytná budova se dochovala téměř v intaktním stavu z konce 18. století, a to včetně materiálové skladby, dispozičního řešení, historických konstrukcí a řemeslných prvků. V interiéru

↑ Obr. 15. České Budějovice – Čtyři Dvory, kostel sv. Vojtěcha, pohled od jihozápadu, foto: Jakub Drozda, 2018

← Obr. 16. České Budějovice – Čtyři Dvory, kostel sv. Vojtěcha, návrh interiéru, SOA Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice, desky č. 1700

Obr. 17. Trhové Sviny, fara čp. 166 a 363, pohled od jihovýchodu, foto: Zdeňka Kočková, 2020

zaujmou valené klenby s výsečemi, fabiónové stropy, prkenné podlahy či hambalkový krov se stojatou stolicí. Památkově hodnotné je i západní průčelí s mohutným barokním štítem členěným pilastry a římsami. Areál výrazně zhodnocují hospodářské budovy tvořící zázemí fary, zejména budova stájí vybavená plackovými klenbami.

Hořice na Šumavě, fara čp. 2 – č. ÚSKP 106764

Budova fary, postavená v jižní frontě hořického náměstí nejpozději ve třicátých letech 18. století a dílčím způsobem upravovaná až do druhé poloviny 20. století, vykazuje vysoký stupeň autenticity zejména v interiéru. Hmoty, vnější vzhled a dispoziční řešení jsou určené stavebním vývojem objektu od 18. století. K památkovým hodnotám objektu patří dochované hmotové uspořádání, trojtraktová dispozice a historické konstrukce, především valené klenby s výsečemi v celém rozsahu přízemí, fabiónové stropy se štukovými zrcadly v patře, prkenné podlahy, hambalkový krov s ležatou stolicí či vytápěcí systém s příkladacími komorami v přízemí i v patře. Cenné jsou rovněž jednotlivé architektonické prvky (okna, dveře, portály či kamenné kádě).

Obr. 18. Hořice na Šumavě, fara čp. 2, severní průčelí, foto: Zdeňka Kočková, 2021

Strunkovice nad Blanicí, stodola a kolna v areálu fary čp. 1 – č. ÚSKP 10128/3-3769

Doprohlášení stodoly a kolny bylo žádoucí nejen pro jejich nepochybné památkové hodnoty, ale i z hlediska ucelení památkové ochrany areálu. Významné je též jejich začlenění do urbanistické struktury obce. Hospodářské budovy z první poloviny 19. století, které jsou nedílnou součástí areálu fary, se dochovaly téměř v autentickém stavu z doby výstavby, a to včetně dispozičního řešení, historických konstrukcí a řemeslných prvků (trámové stropy s fošnovým záklopem, vaznicový krov se stojatou stolicí či úzké šterbinové průduchy v kamenném zdivu).

Tábor, budova bývalých lázní Housova mlýna – č. ÚSKP 106481

Autenticky dochovaná budova bývalých lázní Housova mlýna představuje kvalitní příklad občanské architektury města z druhé poloviny 19. století a poukazuje na architektonickou a historickou výjimečnost tohoto specifického typu staveb v celém regionu. Z památkového hlediska je hodnotná nejen dispozice a dochované stavební historické konstrukce (klenby do traverz, hambalkový krov, klenutý náhon pod budovou), ale i architektonické členění hlavního historizujícího průčelí budovy. Zcela unikátní je vnitř-

ní výzdoba a vybavení z druhé poloviny 19. století související s lázeňským provozem (dlažby, výplně otvorů, kamenná vana, výzdoba stěn). Objekt je dochovaný ve vzácné celistvosti a neporušenosti.

Obr. 19. Strunkovice nad Blanicí, stodola a kolna v areálu fary čp. 1, foto: Jana Štorková, 2019

↑ Obr. 20. Tábor, Housův mlýn, budova lázní, foto: Jakub Drozda, 2020

← Obr. 21. Tábor, Housův mlýn, štuková výzdoba interiéru budovy lázní, foto: Jakub Drozda, 2020

Obr. 22. Záblatí u Ponědraže, Valentův mlýn čp. 24, pohled od náhonu, foto: Jakub Drozda, 2020

Záblatí u Ponědraže, Valentův mlýn čp. 24 – č. ÚSKP 106555, 106556

Mlýn založený roku 1575 byl do první poloviny 20. století několikrát přestavován, přesto představuje hodnotný funkční architektonický celek včetně dochovaného mlýnského zařízení z konce 19. a první třetiny 20. století. Technologie mlýnského zařízení je ukázkou tzv. uměleckého složení se třemi válcovými stolicemi a Francisovou turbínou instalovanou roku 1930, kdy nahradila stará vodní kola. Z památkového hlediska je areál hodnotný nejen hmotovým uspořádáním budov či jejich vnějším vzhledem (včetně průčelí s částečně dochovanými obdélnými monochromatickými psaníčky renesančních sgrafit), ale i dispozicemi jednotlivých domů či dochovanými historickými konstrukcemi a architektonickými prvky (např. renesanční klenba síně či konstrukce v mlýnici). Mlýn je velmi dobře dochovaným svědectvím hospodářských aktivit na třeboňském panství. Nepominutelné jsou i jeho vazby na významné historické osobnosti (Vilém z Rožmberka či Jakub Krčín z Jelčan).

Slavonice, měšťanský dům, Horní náměstí čp. 532 – č. ÚSKP 106373

Pohledově významný dům se zásadní urbanistickou funkcí je dokladem stavebního vývoje od 16. století přes pozdně barokní a klasicistní úpravy týkající se zejména interiéru až po modernizace ve 20. a 21. století. Z památkového hlediska je hodnotné jak jeho hmotové uspořádání a uliční průčelí se sgrafitovou výzdobou v podobě nepravidelných psaníčkových sgrafit, tak i třítraktová dispozice, dochované historické konstrukce či architektonické a stavební prvky (např. zaklenutí průjezdu, klenuté sklepy, dvouúrovňový hambalkový krov). Dům obsahuje i některé pozdně gotické detaily (lomený oblouk na dvorní straně průjezdu, okénko do dvora). Památkově významné jsou rovněž dochované klenuté hospodářské budovy ve dvoře.

Sedlice, usedlost, Palackého čp. 17 – č. ÚSKP 106442

Městečko Sedlice je jádrem oblasti domů s empírovými atikovými štíty. Menší usedlost z první třetiny 19. století představuje dobře dochovanou obytně-hospodářskou budovu, dokládající specifický vývoj maloměstského domu od první třetiny 19. do 20. století v daném regionu. Z památkového hlediska je hodnotné nejen její hmotové uspořádání, ale i dochované historické konstrukce, zvláště atikové štítové průčelí členěné lizénami a otvory, a stavební prvky, například valené a plackové klenby, hambalkový krov, okna či interiérové dveře.

Obr. 23. Slavonice, měšťanský dům, Horní náměstí, čp. 532, foto: Jakub Drozda, 2018

↑ Obr. 24. Sedlice, měšťanský dům, Palackého čp. 17, foto: Jana Štorková, 2018

← Obr. 25. České Budějovice, činžovní dům, Žižkova čp. 173/19, detail výzdoby uliční fasády, foto: Jana Štorková, 2021

České Budějovice, činžovní dům, Žižkova/Jeronýmova čp. 173/19, č. ÚSKP 106773

Architektonicky ztvárněný činžovní dům s nárožní věžičkou představuje kvalitní příklad obytné budovy postavené v historizujícím slohu s bohatou štukovou výzdobou z konce 19. století. Památková hodnota domu spočívá nejen v částečně zachované dispozici a historických konstrukcích (klenby do traverz, segmentové klenby, cementová dlažba na podestách, kamenné schodiště s litinovým zábradlím, štuková výzdoba průjezdu), ale zejména v členění hlavního historizujícího průčelí budovy s prvky neorenesance a neobaroka. Dům obsahuje i některé řemeslné prvky, jako jsou původní dveře včetně kování.

Týn nad Vltavou, Bargerova vila, Dewetterova čp. 445 – č. ÚSKP 106577

Půdorysně poměrně jednoduchá vila vltavotýnského mlynáře Ladislava Barger se řadí mezi ryze moderní puristické stavby. Postavená byla dle projektu stavitele Adolfa Beneše na konci dvacátých let 20. století a vyniká jednotným architektonickým pojetím vysoké umělecké a architektonické kvality bez odkazů na historickou architekturu. Její moderní dispoziční řešení zahrnuje centrální halu a po obvodu přízemí i patra situované soukromé i reprezentační prostory (salón, pokoje, ložnice, kuchyň a koupelna). Komunikačním jádrem vily je dvouramenné betonové schodiště umístěné v polokruhovém rizalitu na severní straně stavby. Jak fasády, tak interiéry se dochovaly v autentickém stavu, a to včetně architektonických a řemeslných prvků (např. interiérové dveře, okna, dochovaný obklad ze zeleného skla, plochy teraca atd.).

↑ Obr. 26. Týn nad Vltavou, Bargerova vila, Dewetterova čp. 445, zahradní průčelí, foto: Jana Štorková, 2020

← Obr. 27. Týn nad Vltavou, Bargerova vila, Dewetterova čp. 445, stavební plán, pohled na uliční fasádu, zdroj: archiv vlastníka

Blatná, vila Theodora Fialy, Holečkova čp. 394 – č. ÚSKP 106369

Vilu Fiala (nazývanou též Krčkovna) navrhl architekt a památkář Karel Fiala (1862–1939) pro svého bratra, blatenského hostinského a řezníka, v roce 1905. Dílčí úpravy zde proběhly kolem roku 1910. Jedná se o autenticky dochovanou výletní restauraci s hospodářským zázemím, kterých se z dané doby na jihu Čech dochovalo jen velmi málo

(další objekt tohoto typu stojí v Rudolfově u Jindřichova Hradce). Netradiční podobu stavby, situované v pohledově dominantním místě na kopci Vinice při severním okraji města, vhodně dotvářejí dosud uchované architektonické a řemeslné prvky interiéru (dveře, okna, kachlová kamna, prvky osvětlení či výmalba stěn). Vila má nemalý kulturní a společenský význam i díky vazbě na svého tvůrce, blatenského rodáka, který spolupracoval s významnými architekty své doby, především s Kamilem Hilbertem. Karel Fiala se mimo jiné účastnil i obnovy katedrály sv. Víta na Hradčanech a ve dvacátých letech 20. století se – coby stavitel Pražského hradu – významně podílel na stavebněhistorických průzkumech tohoto excelentního areálu.

Obr. 28. Blatná, vila Theodora Fialy, Holečkova čp. 394, pohled od jihovýchodu, foto: Pavel Hájek, 2016

Ločenice, venkovská usedlost čp. 13 – č. ÚSKP 106388

Autenticky dochovaná usedlost v historickém návěsním jádru obce zahrnuje jeden z posledních dochovaných příkladů špýcharového domu s patrovou zděnou sýpkou, zděným síňovým dílem a roubenou světnicí. Špýcharové domy byly v dané oblasti hojně rozšířené a postupně zanikaly při přezdívání vesnic v průběhu 19. století. Dnešní podoba dvouraktové usedlosti, včetně jejího hmotového uspořádání, vznikla přirozeným stavebním vývojem objektů v průběhu 19. a 20. století. Za památkově nejhodnotnější objekt můžeme považovat intaktně dochovanou obytnou budovu s roubenou světnicí, dendrochronologicky datovanou do let 1777–1781. V interiéru usedlosti se dochovala řada hodnotných historických konstrukcí (klenby, trámové a povalové stropy, roubení „v kožichu“) i stavebních prvků (například okna a dveře včetně kování). Areál se dochoval ve vzácné celistvosti a neporušenosti.

Záluží u Vlastiboře, venkovská usedlost čp. 12 – č. ÚSKP 106545

V obci Záluží u Vlastiboře se dochoval jedinečný soubor blatské zděné architektury, která byla pro své nesporné hodnoty v roce 1995 vyhlášena vesnickou památkovou rezervací. Přestože se třítraktová venkovská usedlost čp. 12 dochovala v téměř autentickém stavu a plní zásadní urbanistickou funkci, nebyla až dosud prohlášena kulturní památkou. Důvodem zřejmě byla její přestavba v první polovině 20. století. Památkově hodnotné je nejen hmotové uspořádání budov včetně dispozice, konstrukcí a prvků, ale zejména

ztvárnění návesního průčelí s pozdně secesní výzdobou a s lidovými motivy z roku 1928. Na území soběslavsko-veselských Blat se jedná o velmi netradiční řešení, které poukazuje na společenské postavení tehdejšího majitele, jímž byl starosta obce, a nabízí ukázkou svébytného řešení návesní fasády v „konzervativním“ venkovském prostředí.

Obr. 29. Ločenice, venkovská usedlost čp. 13, interiér roubené světnice, foto: Pavel Hájek, 2018

Obr. 30. Záluží u Vlastiboře, venkovská usedlost čp. 12, severní průčelí, foto: Jana Štorková, 2019

Rožmberk nad Vltavou, Prudice, Nosetín, Nová Bystřice, Kovářov, Český Krumlov – Horní brána, Protivín, Třeboň, židovské hřbitovy – č. ÚSKP 103418, 106470, 106396, 106397, 106417, 106425, 106426, 106424

V letech 2019 a 2020 se kulturní památkou podařilo prohlásit osm jihočeských židovských hřbitovů, které až dosud na seznamu kulturních památek chyběly. Zůstávají zásadním svědectvím o existenci židovských komunit v regionu a způsobech jejich života. Nápisů na náhrobcích z 18. až 20. století obsahují velké množství informací o životě jednotlivců i rozvětvených rodin, některé z nich lze vnímat jako specifický druh příležitostné hebrejské poezie.

Obr. 31. Český Krumlov – Horní Brána, židovský hřbitov, obřadní síň, pohled od severozápadu, foto: Jakub Drozda, 2018

Písek, pomník padlým c. a k. 11. pěšího pluku – č. ÚSKP 106467

Na vojenském hřbitově v Písku se nachází pomník padlým místního pluku, který je jedním z prvních umělecky zpracovaných memoriálních artefaktů spojených s událostmi první světové války v Čechách. Slavnostně odhalený byl v květnu 1917. Jedná se o figurální dílo zhotovené z umělého kamene na hranolovém podstavci s druhotně doplněným (či upraveným) nápisem a nárožními hlavami vojáků. Pravděpodobně jde o jedinou dochovanou monumentální plastiku akademického sochaře Františka Žemličky (1892–1971), který byl v době zhotovení příslušníkem 11. pěšího pluku rakousko-uherské armády a nacházel se v jihoúherské Gyule. Figura okřídleného klečícího Génia s mečem, která je hlavním motivem díla, obsahuje symbolický podtext, zároveň je ale velice realisticky provedená a svým pojetím předznamenává směřování výtvarného umění poloviny 20. století (a to včetně sochařství svázaného s nacionálním socialismem či socialistickým realismem).

Bošilec, kamenný dvoublokový most – č. ÚSKP 106540

Kamenný dvoublokový most přes Bukovský potok v extravilánu obce Bošilec byl postaven v letech 1753–1755 během tereziánské stavby císařské silnice. Je autenticky dochovaným příkladem důležité a architektonicky kvalitní technicko-dopravní stavby, která dokládá stavební a konstrukční technologie své doby a je důležitým pramenem pro dokumentaci vývoje tohoto druhu staveb v jihočeském regionu.

Obr. 32. Písek, vojenský hřbitov, pomník padlým c. a k. 11. pěšího pluku, foto: Martin Gaži, 2018

Obr. 33. Bošilec, kamenný dvoublokový most, foto: Jakub Drozda, 2019

Obr. 34. Pěčín, kamenný jednoobloukový mostek, foto Zdeňka Kočková, 2019

Pěčín, kamenný jednoobloukový mostek – č. ÚSKP 106466

Masivní klenutý mostek z lomového kamene byl postavený v 19. století na místní komunikaci. Je autenticky dochovaným příkladem lokální technicko-dopravní stavby, jejíž stavebně konstrukční technologie se užívala zejména ve venkovském prostředí. Mostek velmi významně zhodnocuje své prostředí, je cenným krajinným prvkem v historicky utvářené krajině a citlivě dotváří moderními vstupy nedotčený charakter údolní nivy Svinenského potoka.

Červená – Jetětice, železniční příhradový most, č. ÚSKP 106761

Ocelový příhradový most, postavený na konci osmdesátých let 19. století u osady Červená, je unikátní technickou stavbou mimořádného významu jak svými rozměry, tak statickým uspořádáním. Byl postaven jako druhá nejvyšší mostní stavba v Rakousku-Uhersku (po Trisaně v Tyrolsku). Na konci 19. století šlo o vůbec první železniční most u nás vystavěný bez lešení letmou montáží, což byla dobově převratná technologická novinka. Nýtovaná konstrukce s příhradovými nosníky svědčí o průmyslovém rozvoji regionu na konci 19. století. Dnes je na železničních tratích v českých zemích jedním z posledních příhradových mostů se zachovalými původními ocelovými i zděnými konstrukcemi. Stal se neodmyslitelnou součástí pohledů na údolí Vltavy, tvoří jeho zásadní krajinnotvorný prvek.

Obr. 35. Červená – Jetětice, železniční příhradový most, foto: Pavel Hájek, 2016

Zprávy

Z nejvýznamnějších oprav a restaurování na jihu Čech

*Dagmar Geršlová – Václav Hájek – David Javorský – Petr Kotrba
– Roman Lavička – Kateřina Šálková*

Zálší, venkovská usedlost čp. 5 – hmotová rekonstrukce stodoly [DJ]

V roce 2021 již třetím rokem pokračovaly práce na obnově areálu venkovské usedlosti v Zálší, vesnické památkové rezervaci, která je součástí etnograficky i památkově významného regionu soběslavsko-veselských Blat. Usedlost je vrcholným dílem blatské architektury s mimořádně zdobným průčelím připisovaným Františku Šochovi.

V uplynulých dvou letech byla realizována hmotová rekonstrukce stodoly, ze které zbyly po dramatickém vývoji ve druhé polovině 20. století pouze fragmenty obvodových stěn z pálených i nepálených cihel. Tyto původní zbytky byly v první fázi obnovy stabilizovány a zakomponovány do nového zdiva z pálených cihel. V loňském roce se podařilo dokončit hrubou stavbu včetně zastřešení krovovou konstrukcí tradiční typologie a položení pálené keramické krytiny v režné povrchové úpravě. Provedenými pracemi byl v nadprůměrné řemeslné kvalitě dovršen fyzický návrat chybějící hmoty areálu, čímž se naplňuje jeden ze základních principů památkové péče. Doplněná hmota bývalé stodoly přispívá výraznou měrou nejen k rehabilitaci daného statku, ale i urbanistické struktury celé památkové rezervace. Za příkladný lze označit přístup majitele objektu k dochovaným fragmentům obvodového zdiva, které se podařilo zakomponovat do nových konstrukcí.

Obr. 1. Zálší, venkovská usedlost čp. 5, relikv stodoly, stav po vykácení náletových dřevin, foto: David Javorský, 2018